

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

CONȚINUTUL EDUCATIV PENTRU EDUCAȚIA TIMPURIE ANTEPREȘCOLARĂ

2013

Cadru de referință general

1. Definirea conceptului de educație timpurie

Până în ultimele două decenii ale secolului trecut (XX) conceptul de educație timpurie se referea la educația de dinainte de școlarizarea copiilor, desfășurată în intervalul de la 3 ani la 6/7 ani. Educația timpurie era considerată o activitate sistematizată, efectuată în instituții specializate de tipul grădinițelor și era cunoscută ca învățământ/educație preșcolară.

Conferința Mondială de la Jomtien (Thailanda) din 1990 –Educația pentru toți – a introdus un nou concept: cel de “lifelong learning” (educație pe tot parcursul vieții) și, odată cu el, ideea că educația începe de la naștere. Astfel, conceptul de educație timpurie s-a lărgit, coborând sub vârsta de 3 ani, și a fost exprimat prin sintagma “dezvoltarea timpurie a copilului” - incluzând în sfera sa educația, protecția și sănătatea. Acest fapt a condus la un nou discurs în politicile privind copilul mic, printr-o abordare convergentă a domeniului social, educațional, sanitar (sănătate și nutriție).

În zilele noastre, prin educație timpurie se înțelege abordarea pedagogică ce acoperă intervalul de viață de la naștere la 6 ani, momentul intrării copilului în școală și, totodată, momentul când se petrec importante transformări în registrul dezvoltării copilului.

Această nouă perspectivă asupra perioadei copilăriei timpurii, considerând totodată evoluția familiei și a rolului femeii în societate, precum și noile descoperiri și teorii asupra dezvoltării copilului, a impulsionat un alt discurs al guvernelor multor țări privind serviciile integrate și a condus la o orientare a preocupărilor specialiștilor și ale celor care reconstruiesc strategii și politici socio-educative către ideea de:

- Oportunitate a îngrijirii copilului mic în afara familiei, în servicii specializate și, prin urmare, trecerea de la îngrijirea privată în familie la cea în servicii publice denumite servicii de îngrijire și educație în afara familiei.

Noua perspectivă privind familia și copilul mic, precum și momentele semnificative ale anului 1990 în acest domeniu, care au marcat semnificativ politicile privind dezvoltarea timpurie a copilului, au contribuit semnificativ la conturarea principiilor de bază ale Convenției Națiunilor Unite pentru Drepturile Copilului, prin care se subliniază că bunăstarea și dezvoltarea copilului este rezultatul unei abordări convergente, incluzând sănătatea, educația și protecția copilului.

2. Obiective generale ale educației timpurii a copilului de la naștere la 6 ani

- Dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a personalității copilului, în funcție de ritmul propriu și de trebuințele sale, sprijinind formarea autonomă și creativă a acestuia.
- Dezvoltarea capacității de a interacționa cu alți copii, cu adulții și cu mediul pentru a dobândi cunoștințe, deprinderi, atitudini și conduite noi. Încurajarea explorărilor, exercițiilor, încercărilor și experimentărilor, ca experiențe autonome de învățare;
- Descoperirea, de către fiecare copil, a propriei identități, a autonomiei și dezvoltarea unei imagini de sine pozitive;
- Sprijinirea copilului în achiziționarea de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini necesare acestuia la intrarea în școală și pe tot parcursul vieții

3. Structura prezentului material de sprijin

Copilul este o entitate care evoluează de-a lungul parcursului său educațional. Acest material orientativ poate fi considerat un prim pas pentru sprijinirea copilului mic pornit pe acest drum al învățării, în această experiență a cunoașterii acordată la timpul și societatea din care face parte.

Pentru o pregătire cât mai bună a copilului pentru școală și pentru viață, în perioada copilăriei timpurii este deosebit de importantă atenția acordată dezvoltării sale din toate punctele de vedere.

Astfel, prezentul material este structurat pe domenii de dezvoltare, finalitatea educației în perioada copilăriei timpurii fiind dezvoltarea globală a copilului, care urmează să îi asigure un start bun în viață.

Precizăm că domeniile de dezvoltare sunt diviziuni convenționale necesare, din rațiuni pedagogice, pentru asigurarea dezvoltării plenare, complete, ca și pentru observarea evoluției copilului. Între toate domeniile există o intersectare și participare interrelațională, astfel că fiecare achiziție într-un domeniu influențează semnificativ progresele copilului în celelalte domenii. De exemplu, când copilul învață să meargă, chiar dacă în cea mai mare parte este implicat domeniul fizic, cel al motricității grosiere, copilul este implicat și din punct de vedere al receptării semnalelor auditive (dezvoltare senzorială) și din punct de vedere al dezvoltării socio-emoționale prin interacțiunea cu adultul și din punct de vedere al limbajului (receptează mesaje orale). Adultul comunică cu el în acel moment, îi transmite emoții, îl încurajează, îi zâmbește, copilul înțelege mesajul și simte susținerea adultului, simte siguranța. Când încearcă să povestească ceva, în cea mai mare parte este implicat domeniul dezvoltarea limbajului și a comunicării, dar copilul este implicat și socio-emoțional, pentru că urmărește reacțiile celorlalți și învață semnificația lor, gesticulează (motricitate fină) sau se manifestă chiar prin mișcări largi (motricitate grosieră), uneori inventând cursul narativ sau problematizând cursul narativ (dezvoltare cognitivă). Când experimentează, execută mișcări de motricitate fină. Așadar, este implicat din punct de vedere senzorial, stabilește relații de cauzalitate, trăiește emoții

și descoperă ce poate și ce nu poate să facă (imagine de sine), sau simte dacă are nevoie de ajutorul unui alt copil sau adult (dezvoltare socio-emoțională).

Domeniile de dezvoltare sunt instrumente pedagogice esențiale pentru a realiza individualizarea educației și învățării, acestea dând posibilitatea de a identifica atât aptitudinile cât și dificultățile fiecărui copil în parte.

Fiecare reper de dezvoltare menționat în acest material constituie un obiectiv de urmărit și, implicit, un comportament necesar a fi stimulat. În acest sens, considerăm că personalul de îngrijire și de educație va găsi utile exemplele de activități de stimulare/exersare prezentate.

4. Cadru de referință specific

4.1. Caracteristicile și specificul învățării copiilor de la naștere la 3 ani

- Învățarea începe încă înainte de nașterea copilului.
- Copilul este un subiect activ și competent în procesul învățării.
- Învățarea copilului se realizează în context social și emoțional, în interacțiune directă cu adultul (începând cu mama/tata și apoi cu educatoarea). Umanizarea copilului este posibilă numai în interacțiune cu adultul. În afara interacțiunii cu adultul acumulările copilului sunt nestructurate și nu au semnificație pentru conținutul socio-cultural al grupului din care el face parte. Exemple care evidențiază importanța socializării și a structurării psihologice numai în contextul interacțiunii strânse adult-copil sunt oferite atât de istoria copilului-lup, cât și de copiii crescuți în instituțiile secolului trecut, tip leagăn.

Rata adult/copil este definitorie în calitatea educației și îngrijirii copilului, îndeosebi la vârstele mici. Această rată se stabilește în funcție de vârsta copiilor. Studiile recomandă următoarea rată adult/copii: pentru intervalul de vârstă de până la 12-18 luni, un adult la 4 copii; pentru intervalul de vârstă 18-36 luni, un adult la 8 copii.

- Copilul învață interacționând cu obiectele din mediul înconjurător.
- Activitatea esențială a copilului mic este jocul. Jocul este activitatea de bază prin care copilul interacționează cu mediul social și fizic, experimentează și explorează. Jocul este modalitatea de bază prin care se desfășoară activitățile de învățare cu copiii mici. Prin joc copilul învață.
- Pentru copil nu există diferență între joc și învățare. Jocul are un rol fundamental în dezvoltarea lui deoarece:
 - îi satisface copilului nevoia de cunoaștere, prin explorarea și manevrarea obiectelor.
 - încurajează mișcarea, prin care se stimulează corpul și organele de simț.
 - îi dă prilejul să imite tot ceea ce înregistrează și să înțeleagă legăturile de tip cauzal.

- îl ajută să-și exprime emoțiile și apoi să-și controleze emoțiile și să se cunoască pe sine. Astfel, copilul va reuși să-și concentreze atenția, să urmărească desfășurarea evenimentelor la care asistă și să achiziționeze informația propusă de adult în procesul educațional inclus în obiectivele curriculare.
- dă posibilitate oricărui copil să se exprime și să acționeze în spațiul în care se află și sprijină adultul să-i identifice potențialitatea, inclusiv copiilor cu nevoi educaționale speciale sau celor care provin din familii defavorizate.
- Copilul învață prin imitare, explorare și experiențe, iar jocul îi permite practicarea acestora într-o modalitate naturală și în același timp atractivă, ținând vie curiozitatea copilului și dorința acestuia de cunoaștere.
- Altă caracteristică a învățării copilului mic constă în reluări și repetări ale unei activități și a operațiilor activității până ce aceasta se perfecționează și se rafinează. Exemplele cele mai vizibile sunt mersul și vorbitul.

În acest context, trebuie menționate următoarele două aspecte:

- Fiecare copil este diferit și nu poate fi comparat decât cu sine însuși. În schimb, sunt câteva trăsături esențiale în funcție de care poate fi apreciat nivelul de dezvoltare al unui copil în plan socio-emoțional, în planul limbajului și al cunoașterii, precum și în plan fizic.
- Cunoașterea acestor trăsături va sprijini adulții care lucrează cu grupe de copii sub trei ani, în procesul de stabilire a obiectivelor educaționale și în alcătuirea programului de activitate potrivit vârstei și chiar fiecărui copil în parte, precum și în evaluarea rezultatelor obținute.

4.2. Cerințe generale privind organizarea spațiului fizic pentru educația și dezvoltarea copilului de la naștere la 3 ani

Pentru asigurarea condițiilor optime de stimulare a dezvoltării copilului în primii trei ani de viață este necesar să fie respectate câteva cerințe generale privind mediul fizic, care să fie conforme cu reglementările în vigoare ale Ministerului Sănătății, respectiv:

- să asigure sănătatea copilului prin luminozitate, ventilație, căldură adecvate;
- să fie un spațiu sigur, fără riscuri de accidente;
- să fie cât mai larg, în așa fel încât să încurajeze mișcarea și explorarea;
- să permită colaborarea și interacțiunile dintre copii;
- să conțină materiale didactice și produse realizate de copii, expuse și la nivelul vizual al copiilor;
- să fie împărțit în zone de activități, care să stimuleze dezvoltarea copilului în toate domeniile;
- să fie dotat cu echipamente confortabile, ușor de manipulat, care permit flexibilitate în organizarea spațiului;
- să conțină materiale diverse, suficiente, care să incite și să stimuleze operațiile gândirii, creativitatea și să exerseze capacitatea copilului de a alege;
- să evite supraaglomerarea suprafețelor de expunere, întrucât induce inhibiția de protecție a copilului și limitează identificarea obiectelor în mediul respectiv;
- să asigure acces, confort și siguranță copiilor cu cerințe educaționale speciale;
- să reflecte diversitatea culturală a copiilor.

5. Repere și exemple de activități, pe domenii de dezvoltare

A. Domeniul DEZVOLTARE FIZICĂ, SĂNĂTATE ȘI IGIENĂ PERSONALĂ

Intervalul de vârstă	Repere/Exemple de comportament	Exemple de activități de stimulare și exersare
0 – 18 luni	Copilul este capabil:	
	Să își controleze mișcările capului când este așezat(ă) pe burtă	Jocuri în cadrul momentelor de tranziție în care copilul este așezat pe burtă și i se arată jucării care produc sunete, deplasându-le în câmpul vizual al acestuia cu scopul de a le urmări. Exerciții <i>“Îmi țin capul sus”, „Ridicăm capul”, „Privim în jur”, „Privim luminița mișcătoare” etc.</i>
	Să demonstreze control în mișcările mâinilor și picioarelor	Jocuri de prindere a unei jucării. Jocuri de mișcare pasivă a picioarelor; „Greierele răsturnat”, „Bicicleta”, „Batem cu picioarele în podea” etc. Jocuri funcționale-jocuri de prindere/atingere a unei jucării: „Ia jucăria”, „Atingem clopoțelul”, „Aruncăm mingea”, „Lovim popicele”, „Împingem jucăriile”, „Tragem jucăriile”
	Să execute rostogoliri de pe spate pe burtă și de pe burtă pe spate.	Jocuri de schimbare a poziției corpului prin rostogoliri de pe spate pe burtă și de pe burtă pe spate (copilul este ajutat să se rostogolească prin mișcarea unui prosop pe care acesta se află poziționat, iar adultul se va adresa copilului cu o voce caldă, afectuoasă): „Ne rostogolim”, „Ne răsucim” etc. Exerciții pe muzică: „Ne rostogolim ca mingea – Ujaaa!”, „Unde e burtica?” etc.
	Să stea în picioare, susținut(ă) sau sprijinit(ă)	Jocuri pe podea sau, inițial, pe masa de înfășat, însoțite de cântece și rime, în care copilul este încurajat și ajutat să stea în picioare: „Sus, sus, pui de urs!”, „Mergem la buni/la tata/la masă etc.”, „Hopa –sus!” etc.
	Să apuce obiecte și să le manipuleze în scopul explorării sau utilizării lor	Exerciții de manipulare și jocuri în care se așează în jurul copilului jucării, obiecte de diferite forme pe care este încurajat să le apuce și să le manipuleze: „Ne jucăm cu păpușa/balonul etc.”, „Prinde-dă-mi cubul/mingea, ursulețul etc.”, „Unde e...?” etc. Jocuri care solicită mișcarea degetelor: <i>bătut din palme, cântat la pian, imitarea răpăitului de ploaie, prindem fulgul etc.</i>

	Să golească cutii de conținut și să le reumple	Jocuri de construcție în care copiii sunt încurajați să încarce și să descarce containere. Jocuri de mișcare sau mici întreceri în care copiii să exerseze golirea și umplerea unor vase cu apă, nisip, pietricele (asistați și ajutați de un adult): „ <i>Punem bila în cutie</i> ”, „ <i>Asezăm cercul pe gâtul lebedei</i> ”, „ <i>Punem/scoatem jucăriile din gălețușă/coș/cutie</i> ” etc.
	Să dea paginile unei cărți mari, adesea dând mai multe pagini	Jocuri cu cartea: citire de imagini indicând elementele din imagine, exersarea răsfoirii unei cărți (datul paginii): „ <i>Acum citim: unde e pisica/mărul/...?</i> ”, „ <i>Mai departe...</i> ” etc. Exersări libere favorizate de rutine: „ <i>Acum e vremea să ne culcăm/relaxăm, dar mai întâi citim împreună o carte</i> ”, „ <i>Să așteptăm în liniște pe.... (răsfoind cărți)</i> ” etc.
	Să apuce în pensă bidigitală obiecte relativ mici (aprox.2/2 cm)	Exersări libere, sub formă de joc, în timpul unor momente de tranziție: „ <i>Apucăm pijama de guler și mergem pe vârfuri, încet-încet, la culcare</i> ”, „ <i>Aducem prosopul la...</i> ”, „ <i>Adunăm hârtiuțele de pe covor</i> ” etc. Jocuri de construcție cu cuburi/pioneze mari de plastic/mărgelile de hârtie mototolită: „ <i>Trenul</i> ”, „ <i>Turnul</i> ”, „ <i>Gardul</i> ”, „ <i>Mărgelile pentru păpușă/mama/bunica</i> ” etc.
	Să localizeze sursa de zgomot și vocea umană	Jocuri cu jucării care produc zgomote și sunete (plasate la diferite distanțe de copil) în care adultul le lovește și copilul este antrenat pentru a le localiza sau în care copilul este încurajat să le lovească și împreună cu adultul să le localizeze: „ <i>Ghici unde se aude....(rățușca/ciocănelul de plastic/clopoțelul etc.?)</i> ”, „ <i>Cum face...cubul/rățușca...?</i> ” Jocuri tip „ <i>Cucu-Bau!</i> ”, utilizate în timpul momentelor de tranziție, pentru localizarea vocii umane sau a unor zgomote/sunete produse de diferite obiecte/jucării: „ <i>Unde-i mama/tata/rățușca...</i> ”, „ <i>Cine-i acolo?</i> ” etc.
	Să dovedească abilitate în coordonarea oculo-motorie	Jocuri și activități de stimulare și exersare în care copilul este încurajat să încarce cutii/coșuri cu diferite obiecte (jocuri tip <i>Incastro</i> ; jocuri de construcție simple-suprapunerea a 2-3 cuburi, așezarea în linie dreaptă a 2-5 cuburi etc.): „ <i>Golim... și umplem...</i> ”, „ <i>Rostogolim mingiile</i> ”, „ <i>Turnăm apa/nisipul/mălaiul</i> ”, „ <i>Mișcăm jucăriile cu bețișorul</i> ” etc. Exersări libere, nedirijate, cu jucării care produc sunete, jucării de tras și împins, jucării cu butoane și manivele atât în timpul jocurilor și activităților de stimulare și exersare cât și în timpul momentelor de tranziție: „ <i>Alegem jucăriile care cântă</i> ”, „ <i>Unde s-a ascuns?</i> ”, „ <i>Plimbă pietricelele în lingură!</i> ”, „ <i>Dă mai departe jucăria!</i> ” etc.

	<p>Să exploreze activ obiecte și suprafețe de diferite texturi</p>	<p>Jocuri cu obiecte din materiale diferite (lemn, plastic, pânză, carton etc.), în care copilul este încurajat să le pipăie, să le desfacă, să le miroasă etc. De asemenea, copilul poate fi încurajat să spună ce simte (cu ajutorul adultului) sau, în cazul în care acestea au fost ascunse privirii lui, ce crede că simte/a pipăit (o floare care este frumoasă, deci „măi-măi”, bluzița de pijama pufoasă și frumos mirositoare, care și ea poate fi „măi-măi”, un cub de lemn cu colțuri tari, care ne deranjează, deci este tare și ne înțepă „Au!” etc.)</p> <p>Jocuri cu cărțile-set cu coli din diferite materiale sau din combinații de variante – în culoare, în grosime, în asperitate etc.- ale aceluiași material (carton, hârtie glasă, creponată, foiță transparentă, plastic, material textil de diferite consistențe etc.) – <i>Pipăim și spunem „Măi-măi”(când ne place) sau „Nu măi-măi” (când nu ne place și ne deranjează consistența materialului).</i></p> <p>Exersări libere favorizate de momentele de rutină sau de tranziție în care copilul spune ce a atins, ce a întâlnit în cale și cum este (cu ajutorul adultului).</p>
	<p>Să își exprime confortul sau disconfortul propriu în raport cu o situație de igienă corporală specifică vârstei</p>	<p>Activități de rutină (tip schimbarea scutecelor) care sunt însoțite de un dialog cu copilul prin care adultul își manifestă aprecierea, atenția, dragostea etc. față de copil.</p> <p>Activități de stimulare a comportamentelor pozitive legate de igiena personală: comentarii de tipul „Acum ne schimbăm, pentru că suntem murdari”; „Să spălăm mânuțele înainte de masă, pentru a fi curați”; „Ne-am sculat și acum spălăm ochii” etc.</p>
	<p>Să anticipeze, în funcție de context, rutina/activitatea care urmează (somn, masă, joacă etc.)</p>	<p>Rutine / activități de stimulare și exersare în care, sub formă de joc, i se atrage atenția copilului asupra acțiunii / activității pe care o face, corelat cu momentul / rutina / tranziția / activitatea care le precede sau urmează – <i>Ce melodie se aude? Ce urmează/ce facem acum?</i></p> <p>Stimularea (prin întrebări și încurajări sau atenționări) copilului / copiilor în timpul unei activități / rutine deja familiare ca structură pentru el / ei pentru a reține pașii/etapele derulate , precum și pentru a anticipa ce urmează până la sfârșit: <i>Ce am făcut acum? Ce urmează să facem? Fii atent, fă și tu ca mine, Acum știi ce trebuie să faci? etc.</i></p>

19 – 36 luni	Copilul este capabil:	<p>Jocuri cu mingea; exerciții de rostogolire a mingiei cu mâna, cu piciorul; aruncarea și prinderea mingiei - cu mingii de mărimi diferite. Utilizarea momentelor de tranziție sau a plimbărilor în aer liber pentru exersare: „<i>Rostogolim mingea între noi</i>”, „<i>Mergem pe o cărare</i>”, „<i>Lovește mingea cu piciorul/mâna</i>”, „<i>Lovim popicele</i>”, „<i>Facem baloane de săpun(cu mâinile)</i>”, „<i>Mergem pe băncuță</i>” etc.</p> <p>Jocuri de popice și de fixare a pieselor tip <i>Lego</i>.</p> <p>Jocuri muzicale care antrenează mișcarea mușchilor mari: imitarea unor mișcări ale diferitelor animale, a unor activități de rutină observate la cei apropiați sau practicate de ei: „<i>Spălăm rufele ca mama</i>”, „<i>Mestecăm în mâncare</i>”, „<i>Dăm cu măturica, să facem curat</i>”, „<i>Punem hăinuțele pe pat ca să ne pregătim de ieșit afară</i>” etc. (pot fi și mișcări pe muzică și rime).</p>
	Să dovedească abilitate în a urca singur(ă) scările	<p>Jocuri de mișcare în interior sau în aer liber; exersări libere în timpul momentelor de tranziție și chiar al rutinelor (sosirea și plecarea), în care copiii sunt încurajați să urce trepte sau diferite denivelări ale podelei: „<i>Urcăm... și coborâm</i>”, „<i>Sus pe scară!</i>”, „<i>Țop în jos pe scări, ca mingea!</i>” etc.</p>
	Să execute mersul prin alternarea picioarelor, alergări, sărituri, rostogoliri	<p>Activități și jocuri de mișcare în aer liber în care copiii aleargă, sar, se rostogolesc. Mici trasee în care se pot combina deprinderile respective. Jocuri cu text și cânt în care sunt prezente mișcările tip săritură, alergare: „<i>Mergi după mine</i>”, „<i>La plimbare prin pădure</i>”, „<i>Ocolim obstacolele</i>” etc.</p> <p>Jocuri tip: „<i>V-ați ascunselea</i>”, „<i>Șoarecele și pisica</i>”, „<i>Suntem iepurași</i>”, „<i>Suntem păsărele</i>”, „<i>Suntem broscuțe</i>” etc.</p>
	Să exerseze „scrierea” unor semne mari, cu diferite instrumente de scris și pe diferite suprafețe	<p>Jocuri libere cu coli mari de hârtie și creioane colorate sau negre groase (sau creioane cerate), cu cretă pe asfalt, cu pensula groasă pe hârtie, cu bețișorul pe nisip etc., în care copilul va exersa trasarea de forme/semne : „<i>Facem căsuța piticilor</i>”, „<i>Oușoare</i>”, „<i>Drumul</i>”, „<i>Decorăm cutii pentru jucării</i>” etc.</p> <p>Activități de învățare, din categoria activităților artistico-plastice (desen, pictură), cu temă dată, în funcție de tema săptămânii: „<i>Mingea</i>”, „<i>Linii de tren</i>”, „<i>Căsuța din povești</i>” etc.</p> <p>Exersarea trasării semnelor respective în aer, însoțite de cântecele sau rime, în timpul tranzițiilor (atunci când se poate face legătura cu tema activității care urmează) sau a plimbărilor în aer liber .</p>

	<p>Să dea paginile unei cărți mari, deseori una câte una</p>	<p>Activități de stimulare/exersare a lecturii/utilizării cărții. Jocuri-exercițiu cu cărți din carton: citire de imagini, concomitent cu exersarea răsfoirii cărții (datului paginii una după alta, rând pe rând.).</p> <p>Jocuri tip: „Caută și răspunde”, în care copilul va fi încurajat să caute și să arate unde este un obiect/animal/element cunoscut, care se găsește într-o carte cunoscută deja de el și pusă la dispoziția lui în timpul jocului.</p> <p>Exersări libere ale mișcărilor specifice răsfoitului cărții, favorizate de jocul cu cărțile-le-set cu diferite materiale (carton, poleială, hârtie glasată, creponată, foiță transparentă, plastic, material textil de diferite consistențe etc.) sau de jocurile cu jetoane.</p>
	<p>Să folosească tacâmuri (îndeosebi lingură/linguriță și, în mod, excepțional furculiță plastic cu vârfuri rotunjite) în mod corespunzător</p>	<p>Jocuri-mimă sau jocuri simbolice, cu păpuși și tacâmuri de jucărie, în care copilul exersează folosirea corespunzătoare a tacâmurilor: „<i>Cu ce mâncăm asta?</i>”, „<i>Hrănește păpușa cu lingura</i>”, „<i>Mâncăm singuri</i>” etc.</p> <p>Exersări libere favorizate de momentul de rutină - servirea mesei, în care copilul e încurajat și ajutat să folosească tacâmuri (îndeosebi lingura și lingurița și, uneori, chiar furculița de plastic cu dinți mari, rotunjiți) sau jocuri-rimate și jocuri cu text și cânt (creația educatoarei), utilizate în momentele de tranziție ce preced rutina respectivă</p>
	<p>Să își coordoneze corpul și membrele, corelând mișcările cu diferite mesaje senzoriale primite (sunete, lumini, culori, comenzi etc.)</p>	<p>Jocuri și activități de stimulare/exersare, din categoria activităților euritmice, în care copilul este încurajat să se miște pe muzică (diferite intensități și ritmuri) și să exprime prin mișcare ceea ce i se transmite prin muzică: „<i>Tropăim ca elefanții din Cartea junglei</i>”, „<i>Ne legănăm și ne întindem ca Mowgli</i>”, „<i>Mergem tiptil ca pisica</i>” etc.</p> <p>Exerciții în care, prin dans, copilul va mișca ritmic diferitele segmente ale corpului nominalizate de educatoare/adult: degete, brațe, cap, picioare, în funcție de ce aude și vede: „<i>Piciorul drept în față!</i>”, „<i>Mâinile sus!</i>”, „<i>Suntem acrobați!</i>” etc.</p> <p>Exersări libere ale mișcării diferitelor părți ale corpului sau a corpului în ansamblu, în timpul tranzițiilor sau rutinelor, apelând la fragmente muzicale, frământări de limbă, fragmente în versuri, numărători etc. sau chiar la semnale vizuale (culori, lumini) sau sugestii verbale (<i>ne e frig, ne e cald, cad picăturile de ploaie, bate vântul</i> etc.)</p>

	<p>Să participe activ la activități de rutină/tranziții care implică mișcare: aranjarea jucăriilor, a mesei, a hăinuțelor</p>	<p>Jocuri și activități de stimulare, din categoria activităților euritmice, în care copilul este încurajat să se miște (eventual pe muzică) și să exprime o acțiune specifică/un ansamblu de acțiuni din cadrul unei rutine cunoscute: „<i>Plecăm în parc. Ne încălțăm, punem paltonul și împingem căruciorul singuri până la ușă</i>”; „<i>E dimineață. Ne spălăm, ne îmbrăcăm și plecăm la creșă</i>”; „<i>Ne-am jucat cu jucăriile și acum punem la loc, pe rând: cuburile, păpușile și mașinile.</i>” etc.</p> <p>Jocuri didactice în care copilul va fi încurajat să mimeze și să numească acțiuni pe care le cunoaște și le-a practicat anterior într-o rutină/tranziție/altă activitate.</p> <p>Exersări libere ale mișcării diferitelor părți ale corpului sau a corpului în ansamblu, în timpul tranzițiilor sau rutinelor, apelând la fragmente muzicale, frământări de limbă, fragmente în versuri, numărători adecvate (cu tematică: sănătate, igienă personală, alimentație etc.)</p>
	<p>Să dovedească stăpânirea unor deprinderi de igienă corporală adecvate vârstei/stadiului de dezvoltare (spălat pe mâini, utilizare toaletă, spălat dinți)</p>	<p>Jocuri de rol, jocuri cu text și cânt sau jocuri didactice în care copilul va fi încurajat să vorbească despre anumite deprinderi de igienă corporală adecvate vârstei (spălat pe mâini, spălat pe față, spălarea dinților, pieptănatul, folosirea prosopului etc.) sau să imite și să recunoască mișcările specifice ale acestora.</p> <p>Exersări libere, observate și îndrumate cu atenție de către educatoare/adult în timpul rutinelor sau tranzițiilor: „<i>Ne spălăm singuri pe mâini</i>”, „<i>Periem dinții ca să crească mari!</i>” etc.</p>
	<p>Să aplice reguli de păstrare a sănătății (adecvate nivelului lui de înțelegere), dovedind cunoașterea lor</p>	<p>Jocuri și activități de stimulare tip: jocuri de rol, jocuri didactice, citire de imagini/lectură după imagini, activități muzicale etc. prin care se urmărește gradul de cunoaștere și modul de aplicare al unor reguli de păstrare a sănătății (<i>ne spălăm pe mâini înainte de masă, spălăm dinții după fiecare masă, mâncăm în liniște și mestecăm bine tot ce avem în gură, nu alegăm cu gura deschisă, nu stăm în clasă cu aceeași încălțăminte cu care ieșim afară</i> etc.)</p> <p>Exersări libere, observate și îndrumate cu atenție de către educatoare/adult, în timpul rutinelor sau tranzițiilor, prin care se accentuează regula care trebuie respectată și motivația aferentă.</p>

	<p>Să recunoască diferite mâncăruri și gustul diferitelor alimente</p>	<p>Jocuri și activități de învățare tip: joc de rol, joc didactic, joc senzorial, citire de imagini prin care copilul este încurajat să guste/recunoască diferite alimente/mâncăruri și să precizeze gustul acestora folosindu-se de diferite simțuri (văz, miros, gust etc.): <i>“Cine știe ce culoare are...?”</i>, <i>„Mâncarea mea preferată are gust...”</i>, <i>„Simt miros de prăjituri/lapte/pâine...”</i> etc.</p> <p>Exersări libere favorizate de momentul de rutină - servirea mesei, în care copilul e încurajat și ajutat să servească diferite alimente sau mâncăruri și să recunoască gustul lor: <i>„Să găsim cea mai gustoasă mâncare/cea mai parfumată prăjitură”</i>, <i>„Spune ce este?”</i> etc.</p>
	<p>Să vorbească despre gustul alimentelor cunoscute și despre caracteristicile nutritive ale acestora.</p>	<p>Activități de învățare și jocuri în timpul cărora copilul e stimulat să denumească alimentul, gustul acestuia și calitățile nutritive, după o serie de repetări și exemplificări anterioare oferite de adult (ex.: <i>Carnea de pui este dulce și gustoasă; Merele au un gust dulce, au vitamine și ne ajută să creștem mari; Morcovul are un gust dulce și ne ajută să vedem mai bine; Portocala are un gust acrișor și are vitamina C</i> etc..)</p>
	<p>Să evite locurile, obiectele sau situațiile periculoase (aragaz, fier de călcat, prize)</p>	<p>Jocuri și activități de stimulare tip: joc de rol, joc didactic, imitare etc. în care sunt utilizate obiecte casnice care incumbă un risc de accidentare declanșat de o manipulare greșită (ex.: aragaz, sobă, fier de călcat, uscător de păr etc.)</p> <p>Discuții libere, scurte povestiri, rime prezentate copiilor pentru explicarea consecințelor, atât pentru el cât și pentru ceilalți, a manipulării greșite a unor obiecte casnice sau a necunoașterii și nerespectării unor reguli.</p>
	<p>Să recunoască și să vorbească despre reguli (adecvate nivelului lui de înțelegere) care îl feresc de accidente.</p>	<p>Jocuri pe teme rutiere cu respectarea regulilor de circulație. Memorare de poezii cu teme privind regulile de protecție și de circulație: <i>„La plimbare”</i>, <i>„Traversăm corect”</i>, <i>„Unde a greșit copilul?”</i> etc.</p> <p>Jocuri didactice, jocuri cu text și cânt, jocuri de rol în care sunt utilizate simboluri care indică pericolul.</p>

B. Domeniul DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

B.1. Subdomeniul DEZVOLTAREA SOCIALĂ

Intervalul de vârstă	Repere/Exemple de comportament	Exemple de activități de stimulare/exersare
0 -18 luni	<i>Copilul este capabil</i> Să relaționeze pozitiv în interacțiuni cu adulții cunoscuți	Activități de rutină (tip schimbarea scutecelor, culcarea, hrănitul, îmbăierea etc.) care sunt însoțite de un dialog cu copilul prin care adultul își manifestă (atât verbal cât și prin mimică sau gesturi) aprecierea, atenția, dragostea etc. față de copil
	Să imite comportamentul copiilor mai mari în diferite activități	Jocuri și activități pe diferite teme cu grupuri mici de copii de vârste apropiate: „Cum râde bebe?”, „Mergem ca băieții mari”, etc.
	Să anticipeze o activitate de tip rutină (de ex.: deschide gura când se apropie lingurița cu mâncare, ridică brațele când se apropie adultul pentru a fi luat în brațe)	Activități de rutină desfășurate secvențial urmând același algoritm zilnic. De exemplu: <i>așezat masa, spălat pe mâini, pus șervetul la gât, servit masa sau utilizat toaleta, apoi spălat pe mâini.</i>
	Să accepte și alți copii în timpul jocului/activităților	Jocuri în care se împart jucării de același fel grupului de copii, apoi se schimbă jucăriile între doi copii. Se repetă și se continuă cu schimbul jucăriilor de același fel, dar de culori diferite.
19 – 36 luni	<i>Copilul este capabil:</i> Să dovedească abilitate în a interacționa cu adulții, inclusiv cu alții decât cei apropiați	Activități de stimulare/exersare a abilității de a interacționa cu adulții la care sunt invitați apropiați ai copiilor pentru a asista/participa la jocuri de tipul: „ <i>Avem musafiri</i> ”, „ <i>Cine venit?</i> ”, „ <i>Ne jucăm împreună</i> ” etc.
	Să imite comportamentele adulților din anturajul lui apropiat	Activități/joc de strângere a jucăriilor, de aranjat și de strâns masa, de întors paginile cărții când i se citește: „ <i>Facem ordine la masă/la jucării</i> ”, „ <i>Aranjăm hăinuțele</i> ”, „ <i>Fă ca mine</i> ” etc.
	Să solicite ajutorul adultului atunci când se află în impas	Activități comune cu adultul în care copilul este ajutat să facă singur ceea ce se știe că poate să facă și singur: <i>Mâncăm singuri, Ne spălam singuri pe mâini/dinți,</i> „ <i>Așezăm jucăriile la locul lor</i> ”, „ <i>O ajutam pe mama să pună florile în vază</i> ”, „ <i>Îi ducem ziarul bunicului/mătușii/lui...</i> ” etc.

	Să manifeste dorința de interacțiune cu alți copii și comportamente pozitive față de copii diferiți	<p>Activități în grupuri mici sau în perechi, formate în baza preferinței copilului pentru anumiți copii: „<i>Acum ne jucăm cu prietenii noștri</i>”, „<i>Ne luăm de mână cu colegul/prietenul nostru și mergem...</i>”, „<i>Așezăm masa pentru colegii noștri</i>”, „<i>Dansăm cu prietenul nostru</i>” etc..</p> <p>Povestiri pe tema prieteniei între copii. Confecționarea unor daruri pentru alți „colegi”. Cu prilejul unei sărbători facem daruri altui copil (darul va fi oferit într-un mic pachetel, iar pachetelul va fi făcut împreună cu adultul sau cu un alt coleg/prieten).</p>
	Să dovedească abilitatea de a coopera cu alți copii.	<p>Activități în grupuri mici care necesită exersarea abilităților de cooperare și care solicită împărțirea acelorași materiale sau realizarea unui produs comun (o construcție - <i>Să construim Casa Piticilor din poveste</i>, poster – <i>Lumea florilor</i>, etc.)</p> <p>Jocuri de construcții sau jocuri simbolice care încurajează schimburile de jucării între copii: „<i>La 2 schimbăm jucăria</i>”, „<i>Trenulețul/turnulețul nostru</i>” etc.</p>
	Să urmeze și să respecte reguli simple (adecvate nivelului lui de înțelegere), cu sau fără ajutor/supraveghere	<p>Jocuri în care copiii vor anticipa derularea algoritmului rutinei și respectarea regulilor (Jocuri-cântec sau poezii care amintesc de momente de rutină, ex. <i>Înainte să mâncăm, trebuie să ne spălăm!</i>)</p> <p>Joc exercițiu (pregătirea pentru somn): „<i>Unde zboară pantalonii/ciorapii/blușița?</i>”</p>
	Să împartă cu alți copii jucării/obiecte personale/dulciuri	<p>Jocuri în grup mic cu jucării diferite, dar egal cu numărul copiilor. Când un copil lasă o jucărie angajați-l în a o oferi copilului de lângă el, apoi încurajați-l să o returneze.</p> <p>Organizarea unei activități de grup în care să fie implicați 2-3 copiii. Ex: pictat cu degetele pe o coală mare de hârtie, se începe prin a avea aceeași culoare de vopsea pentru toți copii, apoi fiecare copil va folosi o anume culoare „<i>Ora de amestecat culori</i>”</p>
	Să aleagă din multiple variante de obiecte, acțiuni, persoane pe cea/cel pe care o/îl dorește la un moment dat.	<p>Activități care permit exersarea alegerii sarcinilor, a jucăriilor, a partenerilor de joc, a felurilor de mâncare, a locului de la masă etc. din mai multe variante oferite: „<i>Vreau să mă joc cu...</i>”, „<i>Doresc să mănânc...</i>”, „<i>Prefer locul de lângă... Gigel</i>” etc.</p>

B.2. Subdomeniul DEZVOLTAREA EMOȚIONALĂ

Intervalul de vârstă	Repere/Exemple de comportament	Exemple de activități de stimulare/exersare
0 -18 luni	<i>Copilul este capabil:</i> Să exploreze cu interes părțile corpului	Jocuri în care sunt denumite părțile corpului la copil și pe diferite păpuși. Rostirea de scurte poezii, intonarea de cântecele care denumesc părți ale corpului.
	Să își recunoască numele atunci când este apelat	Jocuri în care copilul este strigat pe nume (fiecare activitate/interacțiune cu copilul va implica pronunțarea numelui acestuia; Ex.: <i>Ana mănâncă, Ana se joacă...</i>)
	Să se recunoască în oglindă atunci când se vede	Jocuri la oglindă (să se privească în oglindă, să se arate și să își spună numele când se vede în oglindă). Joc: „ <i>Cine este aici?</i> ”, „ <i>Unde e...?</i> ”, „ <i>Pe cine vedem noi aici?</i> ” etc.
	Să exprime adecvat emoții corespunzătoare cu situațiile trăite	Activități de stimulare/exersare a reacțiilor corespunzătoare ale copilului față de o situație dată: când plânge – <i>găsirea împreună a soluției, discutând pe un ton liniștit și arătându-i atenție și numind sentimentul trăit și motivul descoperit</i> ; când face un lucru nou – <i>ne bucurăm împreună și arătăm și altora ce am făcut noi...</i> etc.
	Să urmărească și să observe reacțiile celor din jur	Realizarea contactului vizual ori de câte ori adultul interacționează cu un copil Vizite și plimbări în care să privească în condiții de siguranță alți copii, alte persoane, animale etc.
19 – 36 luni	<i>Copilul este capabil:</i> Să dobândească abilitatea de a-și integra părțile corpului în reprezentarea imaginii corpului propriu (Schema corporală - Eul fizic)	Jocuri și activități de exersare în care se denumesc fiecare parte a corpului copilului în diferite ocazii (static și în mișcare): la spălat, la îmbrăcat, în oglindă: „ <i>Punem sandalele în picioare</i> ”, „ <i>Ne punem pălăriuța pe cap</i> ”, „ <i>Ne spălăm pe mâini/față</i> ”, „ <i>Acesta sunt eu!</i> ”, „ <i>Fac gimnastică în oglindă</i> ” etc. Jocuri cu păpușile pentru a indica elementele de schemă corporală: „ <i>Ridică brațele păpușii</i> ”, „ <i>Rotește capul păpușii</i> ”, „ <i>Arată ce spun eu...</i> ” etc. Activități de colaj, de desen, pictură cu personaje din povești preferate (de cele mai multe ori completare de lacune cu autocolant, desen etc.)
	Să se identifice, spunându-și numele	Jocuri în care se folosește numele fiecărui copil de către adult și de către ceilalți copii: „ <i>Cine te-a strigat?</i> ”, „ <i>Cine are ursulețul/păpușica/mingea?</i> ”, „ <i>Facem cunoștință</i> ”, „ <i>Știu cum mă cheamă?</i> ” etc.

	Să recunoască și să denumească membrii propriei familii	<p>Activități de citire de povești cu imagini reprezentând familii de animale: „<i>Puii animalelor</i>”, „<i>Al cui este?</i>” etc..</p> <p>Activități în care sunt utilizate fotografiile ale copiilor cu familia, însoțite de povestirea unor evenimente și de identificarea rolurilor pe care le au personajele în familie: „<i>De ziua mea</i>”, „<i>La masă</i>”, „<i>În vizită</i>” etc.</p>
	Să recunoască diferențe evidente între o fată și un băiat și să se identifice cu un gen sau altul	Jocuri de identificare a caracteristicilor fizice de gen. (Evitați stereotipii care dezvoltă discriminarea de gen de tipul ”fetițele sunt drăguțe”, „băieții sunt puternici”).: „ <i>Băieții - câte doi</i> ”, „ <i>Un băiat-o fată</i> ”, „ <i>Mergi la grupul de fetițe</i> ” etc.
	Să identifice și să recunoască emoții, pornind de la propriile experiențe	<p>Activități de povestire cu suport imagistic în care copii sunt încurajați să-și exprime propriile emoții față de situații și personaje din povestiri: supărare, bucurie, tristețe, veselie, mirare etc.</p> <p>Jocuri simbolice în care se construiesc situații imaginare în care copilul identifică emoțiile trăite de el în funcție de situație: „<i>Fețe vesele, fețe triste</i>”, „<i>Să ne mirăm</i>”, „<i>De ce plânge?</i>” etc.</p> <p>Activități de povestire a unor evenimente din viața personală (aniversări, evenimente plăcute etc.) în care sunt numite sentimentele trăite.</p>
	Să identifice și să numească trăirile emoționale ale altora	<p>Jocuri cu imagini, jocul cu păpuși, folosirea oglinzii pentru a înfățișa copilului mimici specifice pentru bucurie, supărare, mirare.</p> <p>Jocuri simbolice la inițiativa copiilor cu personaje din povești preferate: „<i>Scufița Roșie speriată/supărată/veselă</i>”, „<i>Lupul supărat/vesel/sătul</i>” etc.</p>

C. Domeniul DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI A COMUNICĂRII

Intervalul de vârstă	Repere/Exemple de comportament	Exemple de activități de stimulare/exersare
0-18 luni	Copilul este capabil: Să recunoască vocile adulților cunoscuți	Verbalizarea cu voce tare a tuturor activităților desfășurate cu copilul (jocurile și rutinele) și jocuri de exersare a recunoașterii vocii persoanelor cunoscute fără a le vedea: „ <i>Cine a vorbit?</i> ”, „ <i>Cine se aude?</i> ”, „ <i>Care e vocea lui...?</i> etc.
	Să emită sunete diferite (gângurit, lalațiuni, silabe)	Verbalizarea și comunicarea cu copilul a tot ceea ce se întâmplă în jurul lui, despre activitatea care urmează etc. Povestire după imagini (cărți de povești pentru copii de până la 3 ani), denumirea fiecărui element din imagine, utilizarea onomatopeelor și încurajarea copilul pentru a le repeta
	Să manipuleze cartea	Activități de explorare și „lecturare” a cărților cu povești. Amenajarea unui loc pentru povești și cărți cu cărți din materiale diferite: carton, pânză, material plastic și unde copilul va putea să „răsfoiască” cărțile, să privească imaginile împreună cu un adult
	Să dovedească interes pentru ascultarea lecturilor	Activități frecvente de citire de istorioare și povești prin crearea unei atmosfere plăcute și relaxante (utilizarea zonei de relaxare) și asigurarea interesului copilului prin utilizarea de omanotopee, explicații pe imagine, contact vizual: „ <i>Scăunelul fermecat</i> ”, „ <i>Ora de povești</i> ” etc.. Povestioare scurte, în versuri și cărți cu imagini mari și clare sau pe suport audio.
19 – 36 luni	Copilul este capabil: Să identifice obiectele denumite verbal de adult (asocierea cuvânt – obiect)	Jocuri de etichetare a obiectelor din jurul copilului (indicare obiecte cu degetul/mâna, denumire obiecte, aprecierea reușitei): Jocul „ <i>Ia și dă mai departe!</i> ”, „ <i>Adu-mi o carte/păpușa...</i> ”, „ <i>Punem jucăriile în coș</i> ” etc.
	Să asculte mesajele transmise de ceilalți, să răspundă la întrebări, solicitări și să pună întrebări.	Jocuri cu întrebări și răspunsuri (despre obiecte, fenomene, evenimente, povești ascultate sau personaje preferate): „ <i>Jocul întrebărilor</i> ”, „ <i>Cine este/cine sunt?</i> ” etc.
	Să denumească persoanele și obiectele din jur	Povestiri după imagini mari și clare, cu numirea obiectelor și a personajelor Proiecte tematice (<i>Familia mea, Casa mea</i>) ce permit utilizarea fotografiilor familiei și comentarea lor împreună cu copilul, încurajându-l să numească ce/pe cine vede, ce face persoana respectivă etc.

	Să comunice în propoziții simple sau cu <i>cuvinte frază</i>	<p>Activități de povestire și repovestire după imagini utilizând cărțile cu imagini mari și clare, adaptate vârstei: „<i>Citim carticele</i>”</p> <p>Activități de explorare a obiectelor în care copilul descrie ceea ce vede: „<i>Spune ceva despre...</i>”, „<i>Cum este...?</i>” etc.</p> <p>Activități alese în care copilul este solicitat, prin întrebări succesive, să spună ce/cum face (construcții, desen, jocuri imaginare în centre de activități la alegere)</p> <p>Jocuri care implică exprimarea verbală și în care se acordă atenție formulărilor corecte (reformulând corect, dacă el nu a spus cum trebuia, laudându-l pentru fiecare reușită etc.).</p>
	Să dovedească abilitate în a comenta ce i s-a citit și în a simula citirea unei cărți	<p>Activități individuale de „lectură”, în care copilul răsfoiește cărți și “recitește” singur povestea cunoscută.</p> <p>Activități în perechi, în care copiii își „citesc” unul altuia povestea aleasă de ei.</p>
	Să își exprime preferința pentru anumite cărți și povești	Organizarea de jocuri în care copilul numește cărți, povești preferate, le identifică în raft și le citește altor copii: „ <i>Micul povestitor</i> ”
	Să identifice și să „citească” imagini	<p>Activități de construcție de unor trasee (excursie la munte, plimbări în parc, la cumpărături), în care să fie utilizate diferite simboluri și imagini</p> <p>Confecționarea unui orar pe care să se folosească imaginile ca simbol al activităților ce se vor desfășura și care este manipulat de copil, ajutat de adult</p>

Notă: Conform prevederilor legale, pentru copiii aparținând minorităților naționale, activitățile care vizează dezvoltarea limbajului și a comunicării se vor desfășura în limba maternă

D. Domeniul: DEZVOLTAREA COGNITIVĂ

Intervalul de vârstă	Repere/Exemple de comportament	Exemple de activități de stimulare/exersare
0 – 18 luni	Copilul este capabil: Să perceapă „permanența obiectului”.	Jocuri cu apariții și dispariții de obiecte: Jocul „Cucu–Bau”
	Să observe efectul acțiunilor întreprinse de el asupra obiectelor	Jocuri cu obiecte, jucării în care se urmăresc căderea jucăriei ca efect al aruncării; zgomotul clopoțelului ca efect al scuturării. Jocuri cu jucării care produc efecte diverse (sunete, mișcări), ca efect al unei manipulări efectuate de copil asupra lor: „Înălțăm zmeul”, „Rostogolim mingea”, „Lovim tobița”, „Lovim clopoțelul” etc.
	Să reproducă acțiuni, gesturi pentru a atinge scopul dorit.	Jocuri în care să reproducă gesturi, să imite ce a văzut la altă persoană. Cântecele cu mișcări ce pot fi imitate de copii. Poezii cu versuri ce pot fi exprimate prin mișcări și imitate de copil.
19 – 36 luni	Copilul este capabil: Să prevadă efectul unui act pe care îl întreprinde	Activități în care copilul asistat de adult <i>învârte butonul de la lumină, apasă o sonerie, deschide robinetul, rostogolește o bilă/minge, modelează plastilina/lutul/aluatul, stoarce bobul de strugure, lovește popicele</i> etc.
	Să realizeze comparații	Jocuri care implică gruparea și sortarea mai multor obiecte după criterii diferite (culoare, mărime, categorie) și observarea diferențelor între ele.
	Să perceapă relațiile de mărime	Jocuri de grupare a obiectelor după mărime: „Cuburi mari - cuburi mici”, „Păpuși mari și mici” etc.
	Să observe și să exprime relații cantitative.	Jocuri de inseriere și de grupare pe criteriul mult-puțin: „Coș cu mere multe (3) - coș cu mere puține (1)”
	Să realizeze legături de tip cauză-efect și să prevadă consecințele unor acțiuni	Organizarea de activități în care copilul să experimenteze plutirea/scufundarea obiectelor în apă, rostogolirea obiectelor pe suprafețe înclinate, colorarea, îndulcirea apei, uscarea obiectelor la soare sau pe calorifer, creșterea plantelor etc., dar și în care să fie încurajați să găsească explicația celor întâmplate: „Scufundăm pietricele”, „Suc pentru păpușă”, „Îndulcim ceaiul”, „Spălăm rochița păpușii” etc.
	Să rezolve situații problemă corelând elementele cunoscute.	Jocuri tip Puzzle/Incastro cu număr de piese redus.

E. Domeniul ATITUDINI ȘI CAPACITĂȚI ÎN ÎNVĂȚARE

Intervalul de vârstă	Repere/Exemple de comportament	Exemple de activități de stimulare/exersare
0 -18 luni	<i>Copilul este capabil:</i> Să demonstreze interes pentru explorarea obiectelor din apropierea imediată	Jocuri cu jucării și obiecte diferite pe care le poate explora în liniște. Jocuri stimulative cu sunete diferite și spoturi luminoase de intensități diferite.
	Să acționeze autonom și să facă singur diferite acțiuni (să mănânce, să bea apă etc.)	Activități de exersare a autonomiei, crearea de situații în care să facă singur anumite activități: să mănânce/bea, să își ia jucării.
	Să se concentreze asupra unei activități simple, o unitate scurtă de timp.	Jocuri pentru exersarea susținerii atenției cu tehnici specifice (onomatopee, orientarea privirii urmărind cu degetul). Reluarea și repetarea activităților realizate spontan de copil. „Joacă-te cu mine!”, „Ascultă cântecul cocosului!”, „Ascultăm ciripitul păsărelelor”, „Privește mașina/bicicleta” etc.
	Să găsească soluții la situații nou întâlnite	Jocuri cu obiecte uzuale și jucării diverse și interesarea copilului pentru a găsi utilizări noi unui obiect, cum ar fi: așezarea unei cutii/a unui scaun ca să ajungă la masă Activități de explorare a unor obiecte de uz casnic, care nu supun la riscuri copilul, pentru a-l încuraja pe copil să descopere singur jocuri, cum ar fi: să bată cu lingura în cratițe întoarse.
19 – 36 luni	<i>Copilul este capabil:</i> Să desfășoare activități simple, utilizând diverse obiecte din jurul lui	Jocuri de construcții, experimente, jocuri de masă, în care se descrie ce vede și etichetează denumind activitatea raspunzând la întrebarea: „Ce este asta?”(castelul, trenul etc.).

	Să facă alegeri și să ia decizii	<p>Activități și jocuri care oferă posibilitatea alegerii de către copil a materialelor pe care să le utilizeze, a partenerilor de joc, a tipului de sarcină, a obiectelor în funcție de însușirile acestora etc.</p> <p>Oferirea de alternative, inclusiv în cadrul rutinelor (culoarea farfuriei, a jucăriei cu care să doarmă, a îmbrăcămintei etc.).</p> <p>Amenajarea spațiului de joc cu jucăriile pe rafturi la înălțimea câmpului vizual al copilului, încurajarea copilului să aleagă singur jucăriile.</p>
	Să finalizeze ce a început	<p>Jocuri și activități cu durată redusă de timp.</p> <p>Utilizarea întrebărilor deschise pentru a-l orienta pe copil spre activitatea ce o desfășoară: <i>Acum cum o să continui?, Ce îți mai trebuie ca să poți termina?</i> etc .</p>
	Să combine original materiale în configurații noi.	<p>Activități de creație plastică cu materiale din texturi diferite, coli mari de hârtie, lipici, vopsele și materiale care reflectă propria cultură pe care copiii le pot utiliza cum doresc, pentru a le încuraja creativitatea: „<i>Combinăm culorile</i>”, „<i>Săculețul meu pentru baie</i>” etc.</p> <p>Jocuri de construcții cu piese de diferite culori, forme, mărimi</p> <p>Jocuri simbolice în care sunt încurajate combinații inedite de personaje și materiale.</p> <p>Realizarea unor postere tematice având la dispoziție cât mai diverse materiale: „<i>Fructele și sănătatea</i>”, „<i>Prietenul meu Pisi</i>”, „<i>Frunzele și vântul</i>” etc.</p>
	Să creeze povestiri utilizând cuvinte cunoscute sau inventate.	<p>Activități de stimulare și exersare a creațiilor verbale: „<i>Spune ceva despre jucăria ta preferată</i>”, „<i>Ne jucăm cu cuvintele!</i>” etc.</p>

6. Indicații metodice

Educatorea va crea în timpul activităților situații de învățare multiple și variate, care să asigure copilului libertatea de acțiune, de exprimare și de a alege.

Educatorea va observa copiii în timpul activităților și își va planifica temele, conținuturile și strategiile în funcție de observațiile făcute.

Educatorea va sta adesea la același nivel cu copiii și își va schimba locul frecvent, în așa fel încât copiii vor fi stimulați să se deplaseze ca să fie aproape de aceasta.

Educatorea se va asigura că există un număr corespunzător de materiale și jucării în clasă, care să încurajeze copiii să ajungă, să apuce, și să se joace cu ele.

Educatorea se va asigura că există în clasă, pentru copiii care încă nu merg, câteva rafturi joase sau alte suporturi (suficient de stabile) care să le ofere copiilor posibilitatea de a se agăța de ele și de a se ridica.

Ariile și zonele de joacă și de activități vor fi decorate cu tablouri colorate și cu obiecte mobile pentru a încuraja interesul copiilor față de obiecte/ființe din lumea înconjurătoare și față de culoare și mișcare.

Educatorea va avea în vedere faptul că este foarte important pentru copil să i se vorbească și va crea astfel de situații de învățare vorbind cu el despre evenimentele din timpul zilei la care el este luat părtaş, spunându-i poezii, povești, citindu-i, cântându-i, arătându-i diferite obiecte și discutând cu el despre ele etc.

Educatorea va avea în vedere importanța imitației la această vârstă și îi va încuraja pe copii să imite/să execute împreună acțiuni, sunete, cuvinte (simple și familiare) pe care le văd/aud.

Educatorea va avea în vedere să stabilească “mici reguli” de folosire a materialelor și jucăriilor atunci când le va vorbi despre o jucărie sau un material nou apărut în clasă. Regula va fi întărită prin repetare atunci când copilul demonstrează că nu știe să folosească jucăria/materialul.





Educatorea va avea în vedere importanța activității de explorare și va crea situații în care copiii să analizeze și să descopere singuri lumea din jurul lor, fără a pierde din vedere aspectele care țin de asigurarea securității și a sănătății acestora.

Educatorea va avea grijă să le asigure copiilor posibilitatea de a interacționa. Astfel, atunci când are în grupă și copii mai mici care încă nu merg, va avea în vedere să îi ia în brațe și să-i ducă în mijlocul celorlalți pentru a se vedea, a se atinge reciproc și pentru a se auzi și a comunica.

Educatorea va avea în vedere să le asigure copiilor posibilitatea de a alege. Astfel, ea va pregăti pentru activități materiale variate și într-un număr cel puțin dublu decât numărul copiilor (exemplu: coli de hârtie în forme și culori diferite, tempera diluată sau tempera și guașe în tuburi, creioane colorate sau creioane ceracolor etc.).

Educatorea, pe măsură ce reușește să-i deprindă pe copii cu tiparul diferitelor activități, va ceda acestora, în timpul desfășurării activității, rolul de conducător.

Jocul

Vârsta	Jocul cu jucăria	Jocul simbolic	Jocul senzorial	Jocul cu nisip și apă	Jocul de construcție	Jocul didactic
Până la 1 an	X	X	X			
De la 1 la 2 ani	X	X	X	X	X	
De la 2 la 3 ani	X	X	X	X	X	X

Copilul va învăța să se joace și să împartă cu ceilalți, precum și să-și asume un rol

Educatorea va antrena copilul în jocuri cu tematică legată de familie și mediul imediat apropiat: “De-a familia”, “De-a mama”, “Să ne prefacem că eram...”, stimulându-i să imite împreună cu adultul acțiuni sau expresii vizualizate într-o carte, pe un jeton sau într-o fotografie etc.

Educatorea va stimula și încuraja copiii să cunoască și exploreze (folosindu-se de simțuri) jucăriile și materialele puse la dispoziție și, ulterior, să acționeze cu ele.

Educatorea va insista asupra formării deprinderii de a se privi reciproc atunci când se joacă.

Educatorea va încuraja copiii să interacționeze cu colegii și adulții cu care intră în contact.




Copiii vor fi ajutați să realizeze construcții simple (din diferite materiale de construcție: nisip, cuburi etc.) mai întâi singuri și, treptat, cu unul sau mai mulți copii împreună.

Copiii vor învăța să așeze și să grupeze diferite materiale și jucării specifice acestei categorii de activitate (jocul) după criteriile: formă, culoare (o culoare din două), mărime (mare-mic).

Copiii vor fi familiarizați cu reguli și elemente simple de joc cum ar fi: să răspundă când e solicitat, să reacționeze la un stimul vizual sau auditiv, să pună la locul lui orice obiect după utilizare, să aplaude un răspuns corect etc.) și vor fi încurajați să le respecte.

Copiii vor învăța să utilizeze corect materialele și jucăriile puse la dispoziție (plimbăm păpușile, legănăm păpușile, facem mașinile să meargă pe podea, așezăm cuburile unul peste altul, arătăm jetonul copiilor și spunem ce este dacă știm, răsfoim cartea, punem foaia pe masă și scriem cu creionul pe ea etc.).

Activități artistice și de îndemânare

Vârsta	Desen	Pictură	Modelaj	Activități practice și gospodărești
Până la 1 an	X			
De la 1 la 2 ani	X	X	X	X
De la 2 la 3 ani	X	X	X	X

Copilul va învăța să utilizeze instrumente specifice acestor activități și va fi stimulat să exprime idei, sentimente etc. și să se exprime pe sine cu mijloacele artelor plastice

Educatoarea va stimula și încuraja copiii să utilizeze corect instrumentele de lucru specifice activităților de desen, pictură, modelaj (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor, plastilină/lut/cocă etc.) în vederea exprimării libere a ideilor și sentimentelor proprii (fie chiar și prin mâzgălituri).

Educatoarea va crea situații de joc și de învățare în care aceștia să recunoască și să diferențieze culori, puncte, linii, forme în mediul imediat apropiat.

Educatoarea va antrena copiii în crearea cadrului estetic specific ambiental, stimulându-i să sesizeze ce apare nou în clasă, consultându-i atunci când afișează un tablou, un/mai multe obiecte sau o/mai multe lucrări de-ale lor pe perete (fereastră, perdea, panou etc.) cu scopul de a înfrumuseța sau de a înviora clasa.

Educatorea va încuraja copiii să vorbească despre desene, tablouri, fotografii artistice care le sunt puse la dispoziție sau pe care le aduc ei înșiși în clasă.

Copiii vor fi ajutați să realizeze desene simple, cu diferite instrumente de lucru și pe suprafețe diferite, mai întâi cu ajutorul educatoarei (completând sau imitând desenul acesteia) și, ulterior, singuri.

Copiii vor învăța să aplice culoarea pe suprafețe date sau libere apelând la instrumente specifice artelor plastice, cum ar fi pensula, sau la diferite alte accesorii și obiecte din mediul apropiat (buretele, ghemotocul de hârtie, ghemul de ață, periuța de dinți, degetul etc.).

Copiii vor învăța să pregătească materialul pentru modelat (lut, plastilină, cocă) prin frământare, rupere și, totodată, să îl modeleze prin mișcarea translativă a palmelor față de planșetă, împreunarea capetelor prin lipire, prin adâncire, apăsare, mișcare circulară și aplatizare.








Copiii vor învăța să lucreze cu hârtia/cartonul și cu lipiciul, cu materiale din natură (ghinde, nuci, frunze, conuri, semințe, nisip, bețișoare etc.) și cu alte materiale specifice activităților practice (sârmă, mărgelă, mălai, griș etc.) și vor fi încurajați să își facă propriile jucării sau obiecte personale cu ajutorul acestora.

Copiii vor fi învățați să ordoneze jucăriile și obiectele din ambient, să îngrijească plante și animale de casă, să execute operații de curățenie (ștersul prafului, spălatul și ștersul vaselor etc.), să spele fructele și legumele și să participe la prepararea unor salate cu acestea, să participe la aranjarea și servirea mesei, dezvoltându-și spiritul de ordine și de curățenie.

Copiii vor fi încurajați să sesizeze caracteristicile și transformările materialelor în timpul lucrului și să vorbească despre acestea.

Copiii vor fi familiarizați cu reguli simple de utilizare a materialelor și instrumentelor, astfel încât să se asigure protecția sănătății proprii și a celorlalți și vor fi încurajați să le respecte. Iată câteva reguli care pot fi aduse în atenția copilului: să folosească materialele și instrumentele numai atunci când i se permite și numai la locul special amenajat, să nu folosească instrumentele în alt scop decât acela pentru care au fost date, să pună la locul lui orice obiect după utilizare etc.).

Activități de muzică și de mișcare

Vârsta	Audiții	Jocuri muzicale	Jocuri cu text și cânt	Cântece	Euritmie
Până la 1 an	X				
De la 1 la 2 ani	X	X			
De la 2 la 3 ani	X	X	X	X	X

Copilul va învăța să asculte muzica și va fi stimulat să redea fragmente muzicale exprimând acțiuni, trăiri etc. sugerate de acestea

Educatorea va cânta copiilor și îi va încuraja și pe aceștia să cânte, atât împreună cu ea, cât și cu ceilalți. Pentru cei mai mici, respectiv pentru sugari, educatoarea va avea grijă să le cânte și să le miște mâinile și piciorușele în ritmul muzicii pentru a-i ajuta să perceapă sunetele și să distingă sunetele de zgomot.

Educatorea le va cânta copiilor cu vocea, de mai multe ori pe zi, diferite fragmente muzicale accesibile vârstei, imitând sunete din natură (foșnet, cântecul păsărilor, sunete scoase de diferite animale etc.) și folosind, adesea, mișcarea pentru a ușura înțelegerea cântecului sau a mesajului acestuia și pentru a-și coordona mișcarea în ritmul muzicii. În aceeași măsură ea îi va încuraja să o imite și să se prindă și ei în jocul ei.

Educatorea va încuraja copiii să folosească muzica (cântecul) ca formă de comunicare, sugerându-le mici joculețe în care să vorbească “cântat” între ei, asociind imagini și acțiuni.

Educatorea va stimula interesul copiilor pentru muzică vorbindu-le (povestindu-le) înainte de a le prezenta cântecul despre ce este vorba în el. Educatorea le va prezenta copiilor și povești muzicale*.

Educatorea va stimula interesul copiilor pentru muzică și mișcare încurajându-i să exprime verbal ceea ce le sugerează, simt și înțeleg atunci când ascultă un cântec și, ulterior, să exprime același lucru prin mișcare (educatoarea va permite copilului să-și exprime părerea despre ceea ce aude și simte, cu cuvintele proprii, contribuind astfel la dezvoltarea personalității individuale a copilului și la dezvoltarea creativității). De asemenea, educatoarea le va sugera o mișcare și îi va ajuta pe copii să o asocieze cu un cântec/fragment muzical cunoscut.

Pentru copiii peste doi ani educatoarea va pune la dispoziția acestora discuri, casete audio, CD-uri, casete video cu cântece (fragmente muzicale) adecvate vârstei și îi va încuraja pe copii să le asculte singuri atunci când doresc (educatoarea va permite copiilor ca, în mod organizat, aceștia să folosească mijloacele audio menționate).

Copiii vor fi familiarizați cu diferite genuri de muzică (muzică pentru copii, muzică populară, muzică ușoară etc.) cu tempouri și ritmuri diferite și vor fi ajutați să le distingă (mișcare rapidă, mișcare lentă, mișcare moderată).

Copiii vor fi familiarizați cu o serie de instrumente/jucării muzicale uzuale (tobă, tamburină, xilofon, chitară, muzicuță, fluier etc.) și vor fi ajutați și încurajați să le recunoască și să le folosească (acompaniindu-se) improvizând cu acestea diferite cântece. De asemenea, copiii vor fi stimulați să își confecționeze propriile instrumente/jucării muzicale (singuri sau după model) din obiecte și jucării care le stau la îndemână (sticle cu apă în ele, cutii cu nisip sau cu pietricele, lănțișoare de metal etc.).

Copiii vor învăța cântece, jocuri muzicale (de recunoaștere sau imitare a unor sunete) și jocuri cu text și cânt (mișcare sugerată de text și asociată cu interpretarea cântecului) și vor fi încurajați să le interpreteze împreună cu educatoarea, cu ceilalți copii sau singuri.

Copiii vor fi familiarizați cu reguli de cânt vocal, urmărind adoptarea unei poziții corecte și disciplina în cânt (nu țipăm când cântăm, nu facem gălăgie, cântăm toți odată), și vor fi încurajați să le respecte.

Copiii vor fi familiarizați cu disciplina în audiția muzicală (să asculte în liniște). Educatoarea va alterna audiția cu explicația acesteia, urmărind menținerea interesului copilului pentru acest tip de activitate și evitând durată prelungită a unei audiții.

Educatoarea va depista copiii dotați artistic și îi va încuraja și ajuta, în același timp, să se manifeste (să își compună propriile cântecele, să și le înregistreze etc).

Educatoarea va organiza spectacole, jocuri interactive, concursuri etc. prin care să dezvolte spontaneitatea, creativitatea, comunicarea, dezinvoltura copiilor, urmărind, în același timp, și asigurarea participării publicului la manifestarea artistică propriu-zisă.

Educatoarea va organiza spectacole prilejuite de sărbătorile religioase, sărbători naționale, ziua mamei etc., insistând asupra formării deprinderilor de activitate în colectiv, de comunicare prin muzică, de socializare.




* Casete audio ce cuprind basme și povești cu suport muzical.

Notă: Activitățile de rutină, precum și activitățile de învățare din cadrul zilei se vor desfășura, de regulă, pe un fond muzical aproape permanent sau pot fi anunțate printr-un semnal/fragment muzical. Pentru sugari, se recomandă un fond muzical permanent.

REPERTORIU DE CÂNTECE ȘI AUDIȚII MUZICALE (sugestii):

Cântece	Audiții
Grădinița – dfc. (din folclorul copiilor)	Anotimpurile – A.Vivaldi
Huța huța – dfc.	Simfonia jucăriilor – L. Mozart
Împreună să jucăm – dfc.	Mica serenadă – W. Mozart
Melc, melc – dfc.	Simfonia Ceasornicul – J.Haydn
Sorcova – dfc.	Scene pentru copii – R. Schumann
Ineluș, cerceluș – dfc.	Visul unei nopți de vară – F.M.Bartholdy
Mama – dfc.	Impresii din copilărie (fragmente) –
Vrăbiuța – dfc.	G. Enescu
Căldărusă plină – dfc.	Folclor muzical zonal ***
Fluturaș, fluturaș – dfc.	
La porțiță – Ion I. Vintilă	
Ploaia – Petre Țipordei	
Cocoșul – dfc.	
Ghicitoare – ***	

Activități de creație și de comunicare

Vârsta	Povestiri	Memorizări	Lucrul cu cartea	Citire de imagini
Până la 1 an	X			
De la 1 la 2 ani	X	X	X	X
De la 2 la 3 ani	X	X	X	X

Copilul va învăța să înțeleagă și să transmită intenții, gânduri, semnificații, sentimente cu ajutorul limbajului

Educatorea va vorbi copiilor și îi va încuraja și pe aceștia să vorbească, atât cu ea cât și cu ceilalți.

Educatorea va răspunde oricărui tip de limbaj inițiat de către copil și va menține canalul de comunicație deschis atâta vreme cât copilul manifestă interes (când sugarii “vorbesc”, prin vocalizele atât de cunoscute ale perioadei, e semn că vor să facă conversație!).

Pentru cei mai mici, pentru sugari în special, educatoarea va observa dacă aceștia își întorc capul după ea atunci când o aud că le vorbește, își va apopia fața foarte mult de ei pentru a o vedea când le vorbește și le va permite ca ei să îi atingă buzele și fața cu degetele.

Educatorea le va citi copiilor, de cât mai multe ori pe zi, modelându-și vocea și folosind cărți colorate, cu o ilustrație simplă. Ea va orienta cartea deschisă către copil, ajutându-l să înțeleagă că este vorba de o succesiune de acțiuni, că este o legătură intrinsecă între imagine și text etc.

Educatorea va pune la dispoziția copiilor cărți-pliant de carton tare, pânză sau vinilin, pe care să le poată ține, privi și mânui și singuri. Ea va lăsa sugarii interesați să le sugă sau să le roadă, să “învețe” prin intermediul simțurilor, ajutându-i să treacă treptat de la stadiul acesta la acela de ascultător.

Educatorea va încuraja copiii să folosească cuvinte. Astfel, ea va pronunța cuvinte care denumesc obiecte, arătându-le pe ele sau imaginea acestora, îi va privi în ochi atunci când pronunță cuvântul respectiv pentru a-i face să vadă cum anume îl pronunță.

Educatorea va stimula interesul copiilor pentru limbaj vorbindu-le despre obiecte din mediul lor apropiat, despre acțiuni cu care se întâlnesc în viața de zi cu zi și încurajându-i să facă și ei același lucru. Pentru copiii mai mici este foarte important ca educatoarea să îi solicite să caute cu privirea un obiect cunoscut, să îl arate și să îl denumească apoi.

Educatorea va stimula interesul copiilor pentru citit etichetând mediul în care aceștia își desfășoară activitatea. Etichetele vor fi scrise în prezența copiilor, vor fi puține la număr inițial și vor conține, de regulă, denumirea unor obiecte care stârnesc interesul general.

Pentru copiii peste doi ani educatoarea va aduce în grupă cărți cu o acțiune simplă, previzibilă ori povestioare scurte cu repetiție (fie un cuvânt se repetă sistematic de mai multe ori, fie o rimă revine de fiecare dată când personajul începe o nouă acțiune etc.) și îi va încuraja copiii să i le “citească” și ei sau să le “citească” ei singuri atunci când doresc. Acestea pot fi cărți tematice: despre culori, despre fructe, despre animale, despre familie etc.

Copiii vor fi încurajați să își aleagă imagini, să “citească” imagini, să le asocieze pe baza unor criterii date (cu imaginea asemenea, cu umbra imaginii, cu partea care lipsește etc.), să spună povești despre obiectele/ființele din imagini etc.

Copiii vor fi familiarizați cu diferite categorii de cuvinte (descriptive, cuvinte-acțiuni) și vor fi ajutați să le distingă și să le utilizeze în contextele potrivite.

Copiii vor învăța rime, numărători și poezii și vor fi încurajați să le spună împreună cu educatoarea sau singuri.

Copiii vor fi stimulați să corecteze greșeli de pronunție sau de concept (educatoarea vorbește despre “măr” și arată copiilor o imagine cu un “avion”) ale educatoarei sau ale colegilor.





Copiii vor fi familiarizați cu reguli de folosire a cărții/imaginii care se citește (cartea/imaginea stă în bibliotecă/raft, nu se rupe, nu se scrie pe ea cu creionul, nu se pune mâna murdară pe carte/imagine, paginile se dau pe rând, apucând colțul de jos etc.) și vor fi încurajați să le respecte.

Copiii vor fi încurajați să urmărescă cu degetul pe carte textul în timp ce li se citește și, ulterior, pentru cei peste doi ani, să recunoască numele cărții după imaginea și scrisul de pe copertă.

Copiii de peste doi ani, în măsura în care ei o doresc, vor fi încurajați și ajutați să își facă propriile cărți, să își “scrie” singuri, în felul lor, rețete, anunțuri, scrisori, felicitări, etichete etc.

Copiii vor învăța să distingă sunetul inițial al unui cuvânt și vor fi stimulați, în măsura în care interesul lor pentru limbajul scris este vădit, să coreleze sunetul inițial al numelui unui(ei) obiect/fenomen/ființe ilustrat(ă) pe un jeton cu litera corespunzătoare. Copiii vor fi încurajați să meargă cu degetul pe conturul literei respective și să discute despre aceasta.

Activități de cunoaștere

Vârsta	Observări	Lecturi după imagini	Activități matematice	Convorbiri	Jocuri didactice	Experimente
Până la 1 an	X	X	X			
De la 1 la 2 ani	X	X	X	X	X	
De la 2 la 3 ani	X	X	X	X	X	X

Copilul va învăța despre lumea care-l înconjoară și va fi stimulat și sprijinit să o exploreze și să experimenteze lucruri, acțiuni și fenomene în funcție de interesele proprii

Educatoarea va vorbi copiilor despre unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (corpul uman, plante, animale, obiecte) și îi va încuraja și pe aceștia să vorbească despre ele.

Educatoarea va răspunde oricărei întrebări venite din partea copilului (clar și scurt, fără a evita adevărul și fără a folosi cuvinte greoaie, dar nici diminutive) și va menține canalul de comunicație deschis atâta vreme cât copilul manifestă interes.

Educatoarea va stimula dezvoltarea procesului de cunoaștere învățându-i și încurajându-i pe copii să pună întrebări în legătură cu cele observate.

Educatoarea va pune la dispoziția copiilor cărți-pliant de carton tare, pânză sau vinilin, cu plante, animale, obiecte etc. sau imagini pentru a-i deprinde cu procesul de căutare a informației și pentru a le stimula dorința de cunoaștere.

Educatoarea va încuraja copiii să exploreze elementele lumii înconjurătoare privind, mișcându-se, acționând. Astfel, ea se va plimba cu copiii prin clasă și vor recunoaște împreună obiecte și locuri. Ulterior, va face același lucru și în afara grupei (la spălător, pe hol, într-o grupă vecină, în curte etc.).

Educatoarea va pronunța cuvinte care denumesc obiecte, ființe, fructe, plante etc. arătându-le pe ele sau imaginea acestora și îndemnându-i să le cunoască apelând la simțuri. Pentru copiii mai mici este foarte important ca educatoarea să îi solicite să caute cu privirea un obiect cunoscut, să îl arate și să îl denumească apoi.

Educatoarea va discuta cu ei despre anumite schimbări și transformări din mediul înconjurător (fenomene ale naturii, anotimpuri), îi va stimula să le observe și să le identifice în momentul apariției lor.

Copiii vor fi stimulați ca, prin joc și experiment, să descopere forme, culori, mărimi diferite, simboluri chiar (cifre, litere, semne de circulație etc.) în mediul lor apropiat și vor fi ajutați să le recunoască, să le clasifice, să le ordoneze (cel puțin trei culori, trei forme, două mărimi) și să le deosebească între ele.

Copiii vor fi stimulați să construiască grupuri de obiecte/jucării, să numere obiectele aparținând aceluiași grup (până la 3) și să compare două grupuri de obiecte prin corespondența unu la unu.






Copiii vor fi stimulați ca, prin joc și experiment, să perceapă și să înțeleagă relații spațiale (sus, jos, pe, în, deasupra etc.) și relații temporale în raport cu propriile lor activități (dimineața ne trezim, seara ne culcăm, ne spălăm pe mâini înainte de masă, acum facem liniște, mai târziu mergem la copiii din grupa vecină etc.).

Copiii vor fi învățați să utilizeze strategii pentru rezolvarea unei probleme și, în acest sens, vor fi stimulați să discute despre ce se întâmplă în jurul lor sau ce fac/au făcut la un moment dat și, ulterior, să ghicească ce s-ar întâmpla dacă... sau ce urmează după... etc.

Copiii vor fi încurajați să participe la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, ajutându-i să-și asume responsabilități de îngrijire și ocrotire a unei plante, a unui colț de grădină, a unui animal de casă.

Copiii vor fi deprinși cu reguli de igienă colectivă și individuală, cu reguli de conviețuire socială și ajutați să și le însușească și să le respecte, prin repetare și îndrumare permanentă.

Activități în aer liber

Vârsta	Plimbări	Jocuri la nisipar	Jocuri și întreceri sportive	Utilizarea aparatelor de joacă
Până la 1 an	X			
De la 1 la 2 ani	X	X		
De la 2 la 3 ani	X	X	X	X

Copilul va fi încurajat să facă mișcare și va învăța să utilizeze aparate și accesorii de joacă specifice jocurilor și activităților în aer liber

Educatoarea va urmări formarea unei ținute corporale corecte la copii (în poziția stând, sezând și în deplasare), îndrumându-le permanent mișcările și solicitându-le să execute exerciții de mers, alergare și, ulterior, celor de peste doi ani, chiar de săritură, păstrând poziția corectă.

Educatoarea va pune la dispoziția copiilor accesorii și aparate de joacă care să le dezvolte și stimuleze plăcerea de a se mișca (mingi, scărițe ușor înclinate, leagăne, nisipar, corzi etc.).

Educatoarea va încuraja copiii să exploreze elementele lumii înconjurătoare, precum și propriul corp privind, mișcându-se, acționând. Astfel, ea se va plimba cu copiii prin clasă, prin împrejurimi sau prin curte și îi va încuraja să acționeze cu elementele mediului imediat apropiat, “povestind” și observând împreună ce se întâmplă, cum se întâmplă, ce simțim, ce s-a schimbat etc.

Educatoarea va pronunța cuvinte care denumesc acțiuni și îi va încuraja pe copii să le execute sau va executa o acțiune și le va cere copiilor să denumească acțiunea respectivă.

Copiii vor fi familiarizați cu anumite comenzi simple (Drepti!, Pe loc repaus! etc.) și vor fi deprinși, treptat, să le respecte.

Copiii vor fi deprinși să se raporteze la un reper dat și să-și coordoneze mișcările cu ritmul impus de educatoare.

Copiii vor fi încurajați să utilizeze deprinderile însușite în diferite contexte. Astfel, educatoarea îi va solicita să execute acțiuni motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situații reale (trecem peste o buturugă în pădure, mergem pe podeț, ne târâm pe burtă ca soldații etc.). De asemenea, educatoarea va încuraja copiii în creșterea numărului de repetări, în creșterea duratei efortului fizic, în executarea acțiunilor cu un grad mai mare de complexitate, cu și fără obiecte etc.

Copiii vor fi deprinși cu reguli de igienă colectivă și individuală a echipamentului (păstrăm îmbrăcămintea de sport în săculeț) și a efortului fizic (nu alergăm cu gura deschisă, nu bem apă după ce am alergat, tragem aerul pe nas și îl dăm afară pe gură etc.) și ajutați să și le însușească și să le respecte, prin repetare și îndrumare permanentă.

Copiii vor fi familiarizați cu reguli simple de utilizare a aparatelor de joacă (leagăn, balansoar, scăriță etc.) și a unor accesorii sportive (minge, coardă), astfel încât să se asigure protecția sănătății proprii și a celorlalți și vor fi încurajați să le respecte.

